

ami egyetlen eszköze a visszacsatolásnak, az önmagunkban való megerősödésnek. A Veszprémben élő alkotónál így rendelődhet egymás mellé az ironia, a jószándékú cinizmus, a közhelyekre, népbutításra irányuló poétikus reflexió, a fogyasztóvá degradált emberből hülyét csináló, frappáns semmitmondások torzójának önmaguk ellen fordítása, s az otthonkeresés, illetve annak megtalálása. Fenyvesi „hosszúverses” világában bizony szemtelenül életképes ellentétbe feszül szigorú racionalizmus és törvénné szellemült idealizmus, összemérve a valóságot az elképzelhetővel, vagy inkább azal, amit elképzelni, akarni muszáj. Költészetének ereje, dinamizmusa főként naprakészségéből születik, s a mégis szüntelen felbukkanó játékos-sággal harmonizálva válik valóban sajátossá.

S hogy mégis változást hozott a harminc esztendő, az leginkább az elmélyülésben, a továbbra is megfeszített, energikus, de gyakorta szemlélődőbbé, kiszélesedővé váló felfogásban mutatkozik meg, ahogy a provokatív kérdés feltevéséről a hangsúly fokozatosan áthelyeződik a produktív válaszok megformálására tett kísérletekre (különösen jól megfigyelhető ez az utolsó ciklusban).

A *Blues az Óceán felett* kétségtelenül olyan munka, amit érdemes kézbe venni. A kötet nem csupán gazdag összefoglalása Fenyvesi költészetének, hanem olyan gyűjte-

mény, amely nem elvont poetizálásból, hanem beépíthetőségéből, személyre- és a mai generációra szabottságából táplálkozik, s ettől az intenzív jelenléttől igazi. Nemcsak versépítésben, nyelvhasználatban nyújt egyedit, de őszinteségének mértékében is, s ettől hitelesek az alkotó szavai: „Általában leltárt készítek világunk állapotáról, érzelmekről, hangulatokról, a széthullás fragmentumairól, megörökítem azt a kevés valamit, amit helyettem senki sem mondhat el.”

CSEPREGI JÁNOS

(*Vár Ucca Műhely, Veszprém, 2004,*
260 oldal, 1492 Ft)

KÁNYÁDI SÁNDOR:

Ünnepek háza

Kányádi Sándor munkásságára a műfaji és a tartalmi gazdagság egyaránt jellemző. Az *Ünnepek háza* azonban azért kuriózumértékű, mert az alkotó drámáinak ez az első kiadása. A kötet két színművet és egy filmforgatókönyvet tartalmaz. A kétfelvonásos *Ünnepek háza* a hatvanas évek elején játszódik. Az ünnepre készülés sürgés-forgásában egy jómódú család villájába nyerünk bepillantást. A színmű elején értesülünk arról, hogy az ünnepelt nem más, mint a munkahelyén kitüntet-

tett családfeje. Kányádi azonban tartogt egy meglepetést az olvasónak és a családtagoknak egyaránt: a ki-tüntetés nyugdíjazással járt együtt. Ez a hír álmétkodást és méltatlankodást kelt az ünneplők körében, de a fiataloknak ez sem szegi kedvét. A bomlott erkölcsöket tekintve elke-rülhetetlennek tűnő tragédia – a csa-ládfő haldoklása és halála, valamint egyetemista lánya várandósságának napvilágra kerülése – váratlanul mégis bekövetkezik. A mű hitelesen ábrázolja a generációk köz-ti konfliktusokat és kü-lönbségeket, egy újonnan meggazdagodott család ér-tékrendjét. Gyermekeik már képzett értelmiségiek, édesanyjuk viszont még azzal sincs tisztában, hogy ki volt Csehov. Imre, író fi-uk próbálja édesanya fejét tágitani; ő az, aki csöndesen ugyan, de kritikával illeti a kis dolgoknak nagy felhajtást kerítő életet, amely álértékeket képvisel. Imre – Kányádi szócsöve – által értelmezhető a cím-ben szereplő többes szám is: „Ha csak a név- és születésnapokat tartá-nók is, de hol egy ilyen, hol egy amolyan ünnep, hol ennek, hol an-nak az ünneplése. Valóságos ünne-pek háza.”

A kötetben szereplő másik szín-mű a *Kétszemélyes tragédia*. A szerep-lők, a Férfi és az Asszony története rendkívüli módon eredeti. A kom-munista évtizedek megfélemlített,

gyanakvó polgáraitra emlékeztetnek. A műben zseniálisan fonódik össze a komikus a tragikussal, ami gyakran groteszk helyzeteket szül. A házaspár arra gyanakszik, hogy lehallgat-ják őket. Lázás keresésbe fognak a poloskák után. Kísérleteik, melyek a poloskák hatástalanítására irányul-nak, folyamatosan kudarcba fullad-nak. Amitől tartottak, vagyis hogy a hozzájuk érkező vendégek kifecseg-nek valamit, ami a hatalomnak nem tetszhet, a második felvonásban be-



következik. A vendégfoga-dást ők maguk beszélik el, miközben felidézik és elemzik a történeteket, az elhangzottakat. Ez az elbe-szélési mód rendkívül ko-mikus helyzeteket teremt. Fokozódik a félelmük be-csületük elvesztése miatt, ami persze nem alaptalan; kiderül, hogy „S.-eket az éjszaka [...], és O.-t sem látta senki már két napja. A lakása feldúlva.” Az utójá-tékban *Az ember tragédiájára* emlé-keztetően tetőzik a tragédia: gyer-mekük megszületésével. A Férfi sza-vai foglalják össze ennek az új nemzedéknek a tragikumát: „De puha gerincű legyen, gondoskodj róla [...] alkalmazkodó, Darwint igazoló, sőt egyenesen csúszómá-szó! Kígyót szülj! Az ördögöt szüld ide, az éden kellős közepébe! Ször-nyeteget szülj, hallod?! Százfültű, ezernyelvű szörnyeteget!” Az alko-tás nagyszerűsége abban áll, hogy

miközben az olvasóban azt az érzést kelti, hogy a szereplők beteges mániában szenvednek, végül mégis az ő jogos paranoiájuk igazolódik.

A kötet utolsó darabja a *Gyökér és vadvirág* címet viselő filmforgatókönyv, melyet az író tévé-balladaként határozott meg, és amelyet Tamási Áron azonos című novellája alapján készített. A forgatókönyv színhelye Timótheus tanyája, aki unokájával, Tézivel éli öregsége napjait. A múltat Tézi képzelődéseinek keresztül ismerjük meg; így derül ki az is, hogy Kolokán Feri házassági

ajánlatát dacból és büszkeségből visszautasította. A fiatalok közös boldogságának azonban nagy az ára, nagypó tragikus halála: gyökérből készült botja eltörik, s így farkasok áldozatává válik.

A kötet olvasása során mindenki legyen résen, hiszen nyelvezete zseniálisan szűkszavú, mégis csodálatosan feltárja a művek világát és a szereplők jellemeit.

FAZEKAS IBOLYA

(*Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2004,*
248 oldal, 1480 Ft)

Kultúra

LENGYEL ANDRÁS:

A „másik” Móra

Érdekes jelenség, hogy míg évente több, néha a fél tucatot is elérő vagy még annál is nagyobb számú Móra Ferenc-mű jelenik meg különböző kiadóknál, addig az alkotásaival foglalkozó munkák már hosszú idő óta igen csekély számúak. Úgy tűnik, Móra lassan és végérvényesen mindenki számára kizárólag gyermekíróvá lesz, ami feloldást váró paradoxon, tekintve műveinek számtalan, nyelvi vagy tárgyi magyarázatot igénylő passzusát. Nem beszélve arról, hogy e minősítéssel eltűnnek a

nagyközönség elől írói ambícióval írt, *delfinizált* kiadásokban közre nem bocsátható prózai munkái, elsősorban regényei. Lengyel András – aki két évvel ezelőtt az *In memoriam* című sorozat számára már készített egy válogatást a Mórával kapcsolatos szakirodalomból és emlékezésekből, s ezúttal a saját maga által írt tanulmányokat gyűjtötte össze – olvasóként és irodalomtörténészként is tisztában van e ténnyel; vizsgálódásai középpontjába ezért a személyiség- és eszmetörténeti problémákat helyezi, s inkább szociológiai, mint esztétikai módszerek alkalmazásával keres magyarázatot az elmentmondásra.